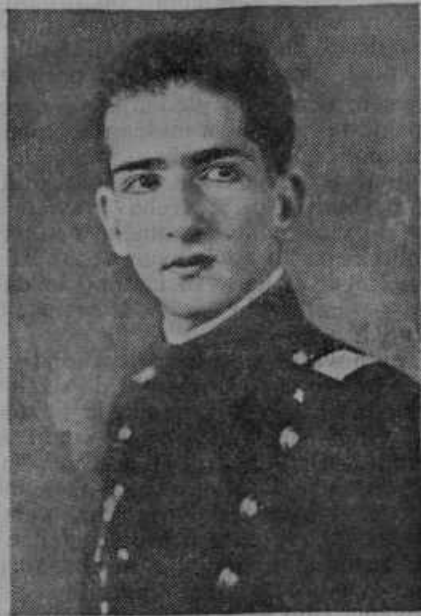

Učiteljski tožiš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inostranstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 45-86

Rojstni dan našega kralja

blagopokojnega kralja Petra I. Tedaj že se je slovensko učiteljstvo zavedalo, kje ima svojega velikega prijatelja in svojega velikega zaščitnika. Tedaj že je slovensko učiteljstvo vedelo, da more le pravi narodni vladar, kot je bil kralj Peter I., vladati svojemu narodu tako, da narod občuti svobodo in s tem tudi popolno zadovoljstvo in srečo. In tako nam v Jugoslaviji kraljevska hiša Karadjordjevičev daje že tretjega narodnega vladarja v osebi kralja Petra II.

Kakor se ni slovensko učiteljstvo balo, pokazati svoje ljubezni do kralja Petra I. in to v dobi najtežjega avstrijskega suženjstva, tako želi tudi danes s svojim delom ustvarjati med narodom vse one pogoje, ki naj služijo za trden temelj srečni bodočnosti kralja Petra II. in domovine.

Slovensko učiteljstvo se prav dobro zaveda pomembnega zgodovinskega časa v katerem živimo. Zato gleda v svojem mladem vladarju simbol tiste moči in mladeniškega poleta, ki more državo voditi k največji sreči.

Ni slučaj, da prestolnica Slovenije ravno v tem pomembnem zgodovinskem letu odkriva spomenik viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju. Oddolžiti se hoče nepozabnemu vladarju mučeniku za vsa njegova velika dela in žrtve, ki jih je doprinesel domovini na oltar. Slovensko učiteljstvo se s hvaležnostjo spominja kralja Zedinitelja, ki nikoli ni opustil prilike in vedno o pravem času zastavljal svojo vplivno besedo za narodno učiteljstvo, kajti blagopokojni kralj je visoko cenil učiteljski stan. In prav zato je učiteljstvo v kralju Aleksandru vedno imelo svojega zaščitnika, ki je kazal posebno zanimanje za učiteljevo delo med narodom.

Tako bo letos v srcu Slovenije odkrit spomenik kralju mučeniku na rojstni dan mladega vladarja, na rojstni dan njegovega sina, ki ga je narod sprejel s toliko ljubeznijo in ponosom. Zavedamo se, da je letošnji 6. september dvakrat zgodovinski. Zgodovinski, ker stopamo v leto, ki bo prineslo našemu mlademu vladarju polnoletnost. Zgodovinsko pa tudi, ker bomo Slovenci na posebno manifestativni način poklonili svoja srca domu Karadjordjevičev.

Naj živi naš mladi vladar kralj Peter II! Naj živi kraljevski dom Karadjordjevičev!

Posebna sreča se je nasmehnila našemu narodu, ko se je leta 1923. na dan 6. septembra rodil blagopokojnemu kralju Aleksandru I. njegov prvorojenec, sedanjí naš kralj Peter II. Jugoslavija je dobila prestolonaslednika. Komaj pa je prestolonaslednik Peter dopolnil 11 let, ga je kruta usoda oropala blagega očeta, državo pa največjega jugoslovanskega vladarja. Morilčeva krogla je upihnila dragoceno življenje kralja in mladi prestolonaslednik je moral naslediti svojega velikega očeta. Ker pa je bil še mladoleten, je moralo prevzeti kraljevo oblast kraljevo namestništvo. Mladi kralj se od tega časa marljivo pripravlja, da bo ob svoji polnoletnosti lahko prevzel vse težavne in odgovorne državne posle. Še eno leto nas loči od tega pomembnega zgodovinskega dogodka, ko bodo roke mladega vladarja prijele državno krmilo, in upajmo, da bo državna ladja zaplaval v mirne in varne vode, kar edino bo na srečo vsega naroda.

Slovensko učiteljstvo, ki je vedno kazalo največjo vdanost kraljevski vladarski hiši Karadjordjevičev, tudi ob tem slavnostnem dnevu z vso svojo ljubeznijo spremlja mladega vladarja ter je ponosno na njega, tako ponosno kot je bilo vedno ob najsvetlejših dneh naše zgodovine, ki nam je ustvarila svobodno narodno državo Jugoslavijo.

Pomislimo samo, da je slovensko učiteljstvo poslalo svoje zastopstvo že h kronanju prvega jugoslovanskega vladarja

Vpliv gospodarskih reform na šolo

Preobrazba Evrope je v teku. Povsod se čuti nov duh, se porajajo nove potrebe in vstaja nova miselnost, a uredbe in pota so še stara in življenje mnogih držav je podobno pešču, ki je zašel. Tako najjasneje vidimo v Franciji, kam jo je pripeljalo neuvaževanje novih činjenic. Zdej hiti, trga in odmetava vzore in ideale preteklega doba ter hoče v naglici zajeti sodobnost predvsem v gospodarstvu, socialni zakonodaji, v šolstvu in politiki.

Tudi večina drugih držav se hoče prilagoditi novemu redu, ki je zniknil tako nepričakovano, čeprav že dolgo se pripravljajo. Težnje nizkih narodovih plasti so vzbuknile elementarno na dan, podirajo stari liberalni red in ustvarjajo novega ki obeta bolj uvaževati elemente osnovnih narodnih plasti.

Tudi v naši državi, pod vplivom zunanjih sil, se odgrinja zavesa v novo dobo. Počasi, ležerno, ker ni notranjih valov, ki bi pognali v tek. Tako poroča posebni poročevalci »Politike« naslednje o nameranih reformah:

»Vlada si je postavila za nalogo, da odpravi vse, kar ni dobro. — V novem gospodarskem režimu se bo spoštoval kapital. Pri upravljanju gospodarstva je treba imeti pred očmi koristi celote. Izključuje se, da bi sloji, ki so na oblasti, izkoriščali sloje, ki nimajo vpliva na oblast. — Država se bo s strogim nadzorstvom vmešavala v razne panoge industrije in sama usmerjala njeno proizvodnjo v korist delavstva. — Vprašanju pobijanja draginje vlada posveča veliko pozornost. — V vprašanju Narodne banke se bo našla rešitev izven državnega ali zasebnega kapitalističnega stališča. — Itd. — Na polju socialne zakonodaje se bo pravično rešilo vprašanje najnižjih mezd. Vprašanje odnosa med kapitalom in delom se proučuje. Vlada je sprejela celo vrsto ukrepov, s katerimi se uvaja v državi vedno bolj načrtno narodno gospodarstvo.«

Vse navedene reforme, ki si jih je zastavila za cilj vlada, kažejo dobro namero, da se tudi pri nas prične s solidnim gospodarstvom. V vrsto teh ukrepov moramo šteti tudi maksimiranje cen za drva, uredbo o varčevanju z živili, pobijanje draginje in še nekatere druge odloke.

Priznati pa se mora, da večina že izdanih odlokov ni dosegla svojih namenov. Kajti draginje ni bilo mogoče zaustaviti v nobeni panogi trgovine in se cene višajo brez mere naprej. Varčevanje z živili je morda umestno, ni pa umestno, da se na drugem mestu živila na veliko izvažajo.

Skrbi za delovnega človeka moramo pripisati zvišanje prejemkov državnim nameščencem. Čeprav so ta zvišanja malenkostna, so bila vendar občutna obremenitev državnega proračuna, ker znašajo okoli 700 milijonov. Prav tako se vsem drugim ukrepom socialno-financijskega značaja stavijo velike ovire, ker ni razpoložljivih kreditov in dovoljnih dohodkov.

Kakor pa je že v začetku naznačeno, da ni hitrejših in učinkovitejših izprememb v socialni izgradnji države, je pripisati dejstvu, da ni notranjih valov, ki bi pospešili preobrazbo.

Tudi je vsa naša vrhnja plast ostala ista in neizpremenjena, lepo stabilizirana in dobro fundirana ter nima namena, da bi svoja ugodna mesta tako kmalu zapustila. Tako dobivajo vsi ukrepi bolj zunanji videz, a dejstva ostanejo ista in neizpremenjena.

Lepo sliko o tem nam podaja dopisnik graške »Tagespost« Raymund Hörhagen, ki v svojem poročilu »Politika na Bledu« med drugim piše ne v čast naši politiki:

»Ljudje, ki se vsak večer zbirajo po velikih hotelih k plesu, očitveno o političnih vprašanjih države mnogo ne razmišljajo. Požalena mladina — otroci bogatinov Jugoslavije, sinovi in hčerke maloštevilne, a neiz-

merno bogate plasti, ki je večidel doma v Beogradu, pleše brez skrbi tja v blejske noči. Inozemski opazovalec pri pogledu na to družbo nikakor nima vtisa, da se nahaja v deželi, kjer obstojajo največji prepadi med socialnimi plastmi, kjer obstojajo največje socialne razlike in napetosti. Samo na to je treba misliti, da je povprečni zaslužek Arnavtov v Južni Srbiji le 4 din na dan, medtem ko si imenovana maloštevilna klika grabi na račun skupnosti velikanska premoženja.« (Priobčil »Slovenec« 22. avg. 1940.)

Ker se pod to vodilno plastjo pripravlja socialna izravnava države, verjetno še ne bomo kmalu dosegli idealne stopnje socialne izravnave. Poleg tega tiči naša država še pod težo tujega kapitalizma, ki ima v vodilni plasti svojega zaščitnika in sodelavca.

Tako ima Francija (»Kmetijski list« 1. 1937.) v naših bankah naloženega kapitala za 1 milijardo dinarjev, Anglija 879 milijonov dinarjev, Čehoslovaška 774 milij., Švica 707, Amerika 538, Italija 490, Avstrija 359, Belgija 229, Madžarska 183, Švedska 107, Holandska 78, Nemčija 54 milijonov dinarjev. — Od 985 industrijskih podjetij in 615 bank se nahaja v rokah ali pod kontrolo inozemskega kapitala 305 ind. podjetij in 24 velebank. Od v Jugoslaviji vpisanega delniškega kapitala v industrijskih podjetjih, 3 milijarde 400 milijonov, je inozemskega kapitala 2 milijardi 315 milijonov.

Dalje: »Mines de Bor« je najbolj dobičkonosni rudnik bakra na svetu. Ta rudnik je plačal v najslabšem letu 135 % dividend. Ta denar je za državo izgubljen.

»Trepča Mines Lid« je imela l. 1936. čistega dobička 125 milijonov dinarjev. Delničarji so prejeli po 25 % od vrednosti delnic, ki pa so že za 420 % več vredne, kakor je bila njih kupna cena. Itd.

Vse te gospodarske razmere kažejo, da stoka Jugoslavija še pod bremenom kapitalizma — tujega in domačega. Za socialno izravnavo države bo treba torej dokaj poguma, spretnosti in iskrene volje reformatorjev. V nasprotnem primeru se bodo izpremenile uredbe in kup papirnatih ukrepov, ki bodo samo kulise za izmozgavanje.

Vzporodno z gospodarskimi reformami se javljajo kot nujne prosvetnošolske reforme. Kakor je vsaka doba dala šoli svoj pečat in ne obratno, je v srednjem veku šola vzgajala ljudi fevdalizma, v novem času je bila nosilka liberalnih pogledov in tudi danes je odraz svoje dobe, to je razumljivo, ker vsak režim napravi iz šole tovarno za svoje cilje in svoja pričrpanja ali jo vsaj hoče napraviti.

Spet se francoska šola veže z gospodarskim redom in političnim režimom, ki je zrušil Francijo. Tako je ruska šola bolj ševizirana, italijanska fašistična, nemška socialistična in militarizirana, druge pa iščejo vzore v demokraciji ali pa so zmeda vsega mogočega, pač odmev upravljajočih glav.

Učiteljstvo mora vedno učiti in vzgajati načela vodilne plasti, pa čeprav so v nasprotju z ljudstvom. Tako je idealno učiteljstvo premnogokrat v borbi z vodilno plastjo, vedno v delu za ljudske cilje, za ljudski blagor in njegove ideale ter v nasprotju z vodilno plastjo in družbo.

Tako se z vodilno, to je gospodarsko in politično najmočnejšo plastjo, skladajo tudi prosvetni in šolski cilji in interesi. Zato se javljajo z gospodarskimi reformami skladno tudi novi prosvetni, učni in vzgojni pogledi. To je razumljivo, ker si vsaka vladajoča plast prisvajajo oblast v vseh panogah ljudskega življenja.

Ker je naša država v socialni in gospodarski strukturi še zaostala in kakor se na tem področju le polagoma uveljavljajo nova načela, tako se tudi šola skrbno zapira pred vsako osvežujočo sapico. Radj tega tudi reform izključno prosvetno-šolskega značaja brez gospodarskih reform ne bo mogoče rešiti.

Mesto novih življenjskih in rednih pogledov na družbo in svet, se skuša reformirati šola s povečano moralno vzgojo. Ker pa npravnost in vera lahko podpreta obstoječi red samo v socialno pravično zgrajeni državi, v socialno neurejeni državi uspeh ne bo zadovoljiv niti ustrezajoči priradi zadeve. Kjer se bodo ljudje pitali z moralnimi nauki mesto s pravičnim kosom kruha, bodo tudi najidealnejše zasnove doživele zlom, čeprav velike važnosti moralne in verske vzgoje ni zanikati. Tako morajo prosvetne reforme in idealne zasnove vzgoje počivati na urejenem in pravičnem socialnem občestvu.

V pogledu gospodarske in socialne ureditve smo še v slabem razvoju. Tako ne poskušamo rešiti svojih zadev niti po lastnih načelih niti po tujih dognanjih ter obstanemo vedno tam, kamor nas pač požene sunek, ki pride s severa, zapada ali vzhoda.

Tako za prosvetno-šolska načela odgovarja vrhnja družbena plast. Ker pa zavisi od vrhnje gospodarske plasti vse gospodarsko življenje v državi, je tudi gmotna stran šole zavisna od vodilne plasti. Ker pa vodilna plast svojega največjega dobička ne vključuje v državni finančni aparat, temveč je finansiranje države predvsem zavisno od srednjih in nižjih plasti ter drugih dohodkov, je finančna stran države šibka, s tem pa tudi za prosveto ne

dospevajo ona sredstva, ki bi sicer bila možna. Zveza med gospodarskimi vodilnimi osebami pa tudi drugače rodi slabe posledice za narodno gospodarstvo, s tem za nižje plasti in gospodarsko občestveno življenje države vobče.

Sliko Jugoslavije je pravilno podal graški dopisnik »Tagespost« g. Hörhager. Na eni strani maloštevilna domača in tuja klika, ki izkorišča vsa bogastva države. Na drugi strani nizko ljudstvo. Vmes razni ukrepi, ki ne sežejo do korena.

Ako hočemo napotiti narod v pravilnem razvoju k višjim narodnim in družbenim ciljem, moramo iskati ciljev in idealov in idealih zastopavljenih in prikrasanih. Iz prirodne moči naroda je treba ne samo izkoriščati surovo fizično silo, ampak je tudi hraniti in pospeševati narodovo umsko rast.

Socialna izravnava države bo okrepila fizično in umsko silo naroda. Socialna izravnava pa ni samo niz mrtvih ukrepov, ampak novo pojmovanje človeka, njegovih potreb in nalog. S tem smo pa že stopili v novo dobo ter smo na pravi poti, da bomo pravilno reformirali gospodarstvo in šolo. B.

Pedagoški abiturientski tečaji

(Predlog Pedagoškega društva v Ljubljani, Pedagoške centrale v Mariboru in JUU — sekcije Ljubljana ministrstvu prosvete in banki upravi banovine Hrvatske.)

Po poročilu g. načelnika prosvetnega oddelka dr. L. Sušnika na proračunski seji banškega sveta je v začetku leta 1940. manjkalo na ljudskih šolah v Sloveniji 228 ljudskošolskih učiteljev. Do pričetka šol. leta 1940./41. bo ta primanjkljaj narastel zaradi smrti, upokojitev, ostavk ljudskošolskih učiteljev na najmanj 250.

Stanje učiteljskega naraščaja

Šolsko leto	Potreba po Novincev		Potreba v teku slededečega šol. leta	
	bo na razpolago 1. sept. iz učiteljskega	Primanjvljaj kljaj 1. sept.	1. sept.	šol. leta
1940.	250	58	192	150
1941.	34	75	265	150
1942.	415	80	335	150
1943.	486	100	385	150
1944.	535	240	295	150
1945.	495	300	145	150
1946.	295	200	95	150
1947.	245	200	45	150
1948.	195	200	5	150
1949.	145	150	5	150
1950.	145	150	5	150

Ako pregledamo stanje učencev na državnih in zasebnih učiteljskih v Sloveniji, vidimo naslednjo sliko. Primanjkljaj bo postopoma naraščal do leta 1944. ko bo dosegel ob koncu šolskega leta 1943./44. 535 učiteljev, t. j. da bo tedaj približno vsak osmi oddelek zaprt. Pri tem smo računali letno potrebo po učiteljih na približno 150 oseb, kar je nizko cenjeno, ker jih bo v prihodnjih letih odšlo vsako leto nekaj desetina in visoko šolo za telesno vzgojo in na višjo pedagoško šolo, kjer se pripravljajo za meščansko-šolsko in nadzorniško službo ter za učitelje telovadbe.

Da se temu težkemu primanjkljaju učiteljstva na ljudskih šolah čim prej odpomore, stavimo prosvetni oblasti predlog, da v treh zaporednih šolskih letih odpre pedagoške abiturientske tečaje za učitelje, v katere bi bili sprejeti absolventi srednjih šol z opravljenim višjim tečajnim izpitom. Ta predlog stavimo iz naslednjih razlogov:

a) pedagoških, ker bi v enem letu dosegli obiskovalci s pospešenim delom zadostno strokovno t. j. skoraj isto izobrazbo, kakor jo dobe redni učenci učiteljskih.

Usebnina:

Rojstni dan našega kralja.
Vpliv gospodarskih reform na šolo.
Pedagoški abiturientski tečaj.
Pedagoški tečaj v Ljubljani.
Skrajšanje pouka na učiteljskih.
LISTEK: Jože Pahor; Matija Gorjan. — Torpedirana draginja.
Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Iz listov. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matca. — Stanovska organizacija JUU.